

Poezja kobieca bliska Skamandra. Cykl poetycki *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Julian Tuwim, *Bal w operze*, Kraków 2010, s. 7.
- Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Wstęp*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. XXIII.
- Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *skarga laury*, [w:] tejże, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. 83.
- Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1995, s. 65–70.
- Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Wstęp*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. XLIX.

A photograph of a woman in a dark, flowing dress dancing in a field of tall grass at sunset. The sun is low on the horizon, creating a warm, golden glow. The woman's arms are outstretched, and her hair is blowing in the wind. The background shows rolling hills under a clear sky.

Poezja kobieca bliska Skamandra. Cykl poetycki *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W epoce dwudziestolecia międzywojennego dochodzi do zasadniczych przemian w poezji polskiej. Formujące się po I wojnie światowej grupy poetyckie, np. skamandryci, futuryści, Awangarda Krakowska, proponują nowe środki wyrazu artystycznego. Szczególnie bliska twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej była poezja tworzona przez skamandrytów – grupę, do której należeli m.in. Jan Lechoń, Julian Tuwim, Kazimierz Wierzyński. Twórcy ci wnieśli do poetyckiego słowa to, co dotychczas było uznawane za banalne i niepoetyckie, np.: codzienność, potoczność, kolokwializmy, brutalizmy. Pawlikowska-Jasnorzewska dodała od siebie kobiecość, emancypację, erotyzm. Bez **pruderii** podejmowała w swoich wierszach nowoczesne tematy. Pozostawała w kręgu oddziaływania skamandrytów, jednak cechuje ją indywidualny, rozpoznawalny styl.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, co łączy wiersze Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej z twórczością skamandrytów.
- Wskażesz charakterystyczne cechy poezji kobiecej w wierszach ze zbioru *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.
- Na podstawie melodii i opisów rozpoznasz tańce modne w dwudziestoleciu międzywojennym.

Przeczytaj

Wiersze skamandrytów i utwory Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej oddają klimat lat 20. XX wieku panujący w środowiskach kulturalnych dużych miast. Żeby zrozumieć atmosferę tego czasu, należy poznać ówczesne realia. Pisze o tym Andrzej Zawada, cytując wiersz Juliana Tuwima:

” Andrzej Zawada

Dwudziestolecie

literackie

MIĘDZY ZIEMIAŃSKĄ

A PARYŻEM

*Jest w tym Paryżu,
Dużo krzyku i rozpusty,
I jest
Exposition des Arts Decoratifs,
A ja siedzę w knajpce w pobliżu
I piję aperitif,
Piąty czy szósty.*

Julian Tuwim

Środowiskiem naturalnym międzywojennego literata była kawiarnia. Tu spotykał się z przyjaciółmi, bawił się i żartował, tu docierały do niego lokalne plotki i wieści ze świata. Z kawiarni wyruszał w podróż i do niej powracał, by opowiedzieć wrażenia. Raj wyobrażał sobie jako przytulny lokal, gdzie siedzą najlepsi przyjaciele, opowiada się najpyszniejsze anegdoty i gdzie podają najsmaczniejszą kawę.

Portret Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej,
1920

Źródło: domena publiczna.

W Ziemiańskiej kawa nie była najsmaczniejsza. Powiadano nawet „mała czarna – a wstyd”.

Ale to właśnie Ziemiańska stała się w Dwudziestoleciu Kwaterą Główną – by użyć terminologii z „[Picadora](#)” – współczesnej literatury polskiej.

Cukiernia Ziemiańska, a właściwie Mała Ziemiańska, w odróżnieniu od „dużej”, mieściła się przy ulicy Mazowieckiej i wcale nie była taka mała; na parterze, w ogródku i na piętrze mogła pomieścić około 200 osób. Przymiotnik w nazwie zawdzięczała więc chyba tłokowi, jaki w niej panował przez cały dzień.

Ulica Mazowiecka należała do najruchliwszych ulic międzywojennej Warszawy i była ważną częścią czegoś w rodzaju traktu kulturalnego. Obok cukierni zwracała uwagę witryna księgami Jakuba Mortkowicza. Nieco dalej znajdował się gmach Zachęty, Filharmonia, przy Kredytowej, róg Mazowieckiej – wydawnictwo Rój. Dodajmy do tego słynny IPS, czyli Instytut Propagandy Sztuki, Salon Garlińskiego, bliskość licznych antykwariatów przy Świętokrzyskiej... I wreszcie popularna restauracja Wróbla, do której wyskakiwało się z Ziemiańskiej na obiad.

W połowie lat 20. Ziemiańska stała się niewątpliwie pierwszą kawiarnią artystyczną Warszawy.

Jej bywalcy dzielili się, we własnej opinii, na stałych i „półstałych”. Do stałych należała w całości grupa [Skamandra](#), jej wydawcy i redaktorzy, czyli Mieczysław Grydzewski i Antoni Borman, niektórzy poeci z kręgu tak zwanych małych skamandrytów i współpracowników

„Wiadomości Literackich”, na przykład Antoni Sobański, Stanisław Baliński czy Światopełk Karpiński. Wybitni pisarze i publicyści, jak Tadeusz Boy-Żeleński. Wzięci autorzy wierszy i piosenek kabaretowych, jak Marian Hemar. Legendy życia towarzyskiego i kopalnie anegdot, jak Franc Fiszer. Znane postaci z życia politycznego, jak pułkownik, a później generał, Bolesław Wieniawa-Długoszowski. Oczywiście rysownicy i malarze: „Bractwo św. Łukasza”, Zofia i Karol Stryjeńscy, Henryk Kuna, Aleksander Rafałowski, wybitny rzeźbiarz August Zamoyski, Rafał Malczewski, Antoni Uniechowski, Jerzy Zaruba, Feliks Topolski, Jerzy Sz wajcer, Zdzisław Czermański. Aktorzy: Kazimierz Junosza-Stępowski, Władysław Grabowski, Seweryna Broniszówna (siostra Aleksandra Wata), Adolf Dymsha... Spotkać tu można było najlepszego reżysera teatralnego tamtej epoki, Leona Schillera, i najpracowitszego reżysera filmowego, Józefa Lejtesa. W latach 30. pojawili się w Ziemiańskiej reprezentanci kolejnego pokolenia artystów, wśród nich Zbigniew Uniłowski i Witold Gombrowicz. Bywalcy „półstali” to najczęściej postaci wybitne i znane, których obecność zwracała powszechną uwagę.

A więc na przykład Leopold Staff, Ferdynand Goetel, Karol Szymanowski, Stefan Jaracz. Politycy, jak Józef Beck, pułkownicy Adam Koc i Walery Sławek.

Ziemiańska nie była ulubionym lokalem opozycji, a skamandryci sami niejednokrotnie należeli do [establishmentu](#). W latach 30. w dyplomacji pracowali przecież Lechoń, Baliński, Iwaszkiewicz.

Swoje stoliki miało tu kilka ugrupowań, ale najważniejszy był „stolik na pięterku”.

Tak go nazywano, choć w istocie znajdował się – jako jedyny – na półpiętrze schodów łączących dolną i górną salę. „Pięterko” należało do Skamandra. Codziennie wczesnym popołudniem można tam było zobaczyć Lechonia, Tuwima, Słonimskiego... Prawie codziennie Iwaszkiewicza, Wierzyńskiego czy Wieniawę, który także miał ambicje literackie, niezupełnie bezpodstawne. Pisał wiersze, przekładał utwory Charlesa Baudelaire’a. Uwielbiał poczucie humoru i adorował piękne gwiazdy kabaretów.

„Stolik” miał swoją, niepisaną rzecz jasna, etykietę, której rygorystycznie przestrzegał. Być zaproszonym „na pięterko” było dla gości z innego kręgu towarzyskiego wyróżnieniem. Być zignorowanym – klęską.

Rolę strażnika stolikowego kodeksu wypełniał gorliwie Jan Lechoń. On zapraszał lub... nie zapraszał. Znany wtedy rysownik Zdzisław Czermański pisze we wspomnieniach, iż Lechoń „na półpiętrze gospodarzył, terroryzując i wystraszając od stolika wszystkich niemiłych mu przysiadaczy”. [...]

Żart ówczesny bywał spontaniczny i żywiołowy, a stopień jego subtelności nie zawsze byłby dziś łatwo akceptowany. Może również dlatego, że po II wojnie światowej także życie literackie spoważniało – przeniosło się z kawiarni na uniwersytety, które bardziej są kuźnią coraz to nowych teorii niż anegdot.

Ludyczność stanowiła szczególną właściwość kultury

Dwudziestolecia międzywojennego, a kawiarnia pełniła rolę swoistej instytucji, w której karnawałowy światopogląd z łatwością dawał się wcielać w życie.

Ówczesny żart kawiarniany nie zadowalał się istnieniem w języku, lecz często wychodził poza formę literacką i poza kawiarnię. Żarty inscenizowane były ulubionym gatunkiem towarzyskiej działalności kawiarnianych bywalców, a do najlepszych należały podobno pomysły Słonimskiego, Tuwima i Makuszyńskiego.

Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1995, s. 65–70.

Słownik

poezja kobieca

poezja tworzona przez kobiety i uzewnętrzniająca ich punkt widzenia oraz wrażliwość. Twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej często określana jest w ten sposób ze względu na typ liryki bezpośredniej – szczególnie mocne akcentowanie kobiecego „ja” lirycznego

Skamander

grupa poetycka wywodząca się z kręgu twórców związanych z pismem literackim „Pro Arte et Studio” i kawiarnią literacką Pod Picadorem. Uformowana pod nazwą „Skamander” w grudniu 1919, działała do schyłku lat 30. W skład grupy weszli poeci: Antoni Słonimski, Jan Lechoń, Julian Tuwim, Jarosław Iwaszkiewicz i Kazimierz Wierzyński. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska znalazła się w kręgu oddziaływania tej grupy poetyckiej, była tzw. satelitą Skamandra. W programie skamandrytów akcentowano potrzebę związku poezji z teraźniejszością, uchwycenia całej różnorodności i biologicznej bujności życia; młodopolskiej nastrojowości i symbolice przeciwstawiono tzw. poetykę codzienności, wyrażającą się w zbliżeniu tematyki i języka poezji do powszednich spraw i pozbawieniu bohatera lirycznego cech niezwykłości; w przeciwieństwie do Awangardy Krakowskiej poeci Skamandra nawiązywali do tradycji literackiej, zwłaszcza do poezji romantycznej

witalizm

(łac. *vis vitalis* – siła życiowa) – koncepcja filozoficzna, która zakłada istnienie w organizmach żywych niematerialnej „siły życiowej” (*vis vitalis*), która kieruje

procesami życiowymi i decyduje o ich przebiegu. W filozofii witalizm przejawiał się w koncepcjach Hergiego Bergsona (*élan vital*). Myśliciel głosił, że główną rolę w procesie życiowym odgrywa nie rozum, ale pęd życiowy. Twórca kieruje się intuicją. Świat podlega ciągłemu rozwojowi, a życie człowieka jest strumieniem przeżyć i czynów; najwyższą wartość stanowi wolność. Cechy witalizmu w literaturze to: język potoczny (brutalizmy, wulgaryzmy), anakoluty (użycie celowo niepoprawnych form wyrazów), ekspresja, dynamizm, elipsa (pominięcie istotnego wyrazu w zdaniu, np. orzeczenia) itp. Witalizm w literaturze służy oddaniu atmosfery określonych okoliczności, pędowi życia, wyrażeniu emocji, pokazaniu zachowań ludzkich i pierwotnej „dionizyjskiej” natury

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Wyszukaj w dostępnych źródłach i zaprezentuj w klasie melodie tańców opisanych w multimedium. Poproś koleżanki i kolegów, aby rozpoznali poszczególne tańce na podstawie podanego opisu i zaprezentowanego przez ciebie brzmienia.

Polecenie 2

Zapoznaj się z zamieszczonymi w multimedium wierszami Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej z tomu *Dancing*. Wyjaśnij, jaką funkcję pełniły wyrazy wytłuszczone przez autorkę w wierszach.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Do wyrazu *dancing* dopisz jak najwięcej wyrazów i zwrotów bliskoznacznych. Wyjaśnij, z czego wynika zapożyczenie tego i innych wyrazów w twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Ćwiczenie 2

Z podanych cytatów z cyklu wierszy *Dancing* wybierz te słowa i wyrażenia, które świadczą o amerykanizacji kultury okresu dwudziestolecia.

„w dancingu indra”

„filmowe serce”

„skoro cień twój ruchliwy na ekran pada”

„miss ameryka”

„on pół diabła ona anioł”

„murzyn w śmiech a jazzband ryczy”

„mister shean ”

„dotknęłam pana jak **motyl** egretą”

„twardzi jak rzeźbione drzewo”

„angielskie imiona”

„zachwyty pełen dzikiej **trwogi**”

„**excentrycy excentrycy**”

„kazano im tańczyć charlestona”

„w równych frakach i cylindrach”

„murzyn w banjo bije”

„valentino! valentino! ”

„pocałunki z florydy”

„poszłam w masce zwinięta w pelerynę ciemną”

Istotnym elementem łączącym twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej z poetami spod znaku Skamandra jest system wersyfikacyjny. Jerzy Kwiatkowski, analizując cykl *Dancing*, zauważa:

((Jerzy Kwiatkowski

Wstęp

A przecież pozostaje jeszcze cała – w różnorodny sposób muzycznie sfunkcjonalizowana – sfera wersyfikacyjno – metryczna [...] Wypada jedynie podkreślić wyjątkowo silną tendencję do sylabotonizmu (wyjątkowo silną na tle całej twórczości Pawlikowskiej), a z drugiej: utrzymanie w ramach tej tendencji wyraźnej jednolitości rytmicznej, wprowadzonej przez częste operowanie tzw. peonami trzecimi (ssSs), stopą, która nadaje – łatwo wpadającą w ucho – melodię dancingowi. Niewątpliwe też wydają się związki łączące rytm dancingu z rytmami poszczególnych tańców.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Wstęp*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. XLIX.

wiersz zdaniowy

wiersz mający równą liczbę sylab, akcent stały pada na przedostatnią sylabę wersu. W wierszu sylabicznym zdanie nie zawsze kończy się w wersie, występują średniówki. Najczęściej jest pisany 13-zgłoskowcem lub 11-zgłoskowcem

wiersz sylabiczny

rodzaj wiersza realizujący zasady regularnego systemu wersyfikacyjnego (zwrotki, ta sama liczba zgłosek w wersie). Podstawową cechą tego wiersza jest stabilizacja akcentów na określonych sylabach wersu, różnych w zależności od przyjętego wzorca. Układają się one w tzw. stopy, w których pojawiają się zgłoski

wiersz sylabotoniczny

akcentowane i nieakcentowane
w określonym układzie

każdy wers jest osobnym zdaniem lub
samodzielną składniowo częścią zdania.
Granica wersu zbiega się z jego końcem

Ćwiczenie 4

Napisz, czy zgadzasz się z opinią, że wiersze Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej można określić mianem „poezji kobiecej”. Uzasadnij wypowiedź.

Przeczytaj wiersz:

☞ **Maria Pawlikowska-Jasnorzewska**
skarga laury

więc skończone wszystko między nami
nie zobaczę cię więcej na ziemi
tłukę więc o drzewo koszyk z malinami
pocałunkami naszymi

Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *skarga laury*, [w:] tejże, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. 83.

Na jakiej podstawie można uznać, że wiersz *Skarga laury* ma cechy charakterystyczne dla poezji skamandrytów? Zaznacz poprawne odpowiedzi.

- Tematyka związana z miłością i innymi emocjami należała do kręgu zainteresowań poetów z Ziemiańskiej.
- Laura była patronką poetycką ugrupowania.
- Poetyka wiersza wolnego i białego jest charakterystyczna dla twórczości Tuwima, Lechonia, Wierzyńskiego i innych.
- Skamandryci szukali inspiracji w oświeceniowych sielankach.
- Poeci z kręgu Skamandra nawiązywali do tradycji poetyckiej wcześniejszych epok.

Zapoznaj się z fragmentem *Balu w operze* Juliana Tuwima i porównaj ten utwór z cyklem Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej *Dancing*. Podaj podobieństwa i różnice w poetyce obu utworów.

((Julian Tuwim

Bal w operze

Ostro gra orkiestra-kiestra,
Z czterech rogów, czterech estrad
Pryska extra bluzgi grzmiące,
Miedzią pluska i mosiądzem
I bac! w blask, w oklaski, brawo,
W-drgawki metalową lawą
I jazz w blask grzmiąc **furioso** –
I nagle duszną **tuberozą**
W krew, w nozdrza **placadiutanta**
(Tempo: szampan, szatan, szantan)
I już – wziąć, i już – udami
I już – da mi! da mi! da mi!
I **chuć** – w skok, i wzrok – **kastetem**
I pod żyrandol piruetem –
solo! solo! małpa! nie po...!
buch **magnezja** foto ślepo
uda uda da mi da mi
gene orde dzwoni rami
zęby śmiechem do **maestra**
i gra orkiestra, gra orkiestra!...

Źródło: Julian Tuwim, *Bal w operze*, Kraków 2010, s. 7.

Bal w Operze Juliana
Tuwima

Dancing Marii
Pawlikowskiej –
Jasnorzewskiej

	<i>Bal w Operze</i> Juliana Tuwima	<i>Dancing</i> Marii Pawlikowskiej – Jasnorzewskiej
Różnice		

Podobieństwa

Ćwiczenie 7

Zastanów się, co wynika z analizy porównawczej fragmentu *Balu w operze* Juliana Tuwima (ćwiczenie 5) i cyklu *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Wykorzystaj słownictwo z tabeli i zanotuj swoje wnioski.

Przeczytaj fragment:

((Jerzy Kwiatkowski

Wstęp

W poezji skamandrytów i w poezji Pawlikowskiej dokonuje się proces deidealizacji świata, jest to – w zestawieniu z poprzednią epoką – w o wiele większym stopniu poezja rzeczy, nie: abstrakcyjnych kategorii. Stąd rola, jaką odgrywa tu wrażliwość zmysłowa: wzrok, słuch, powonienie, smak, dotyk. Pawlikowska należy pod tym względem do najbardziej wyczulonych poetów tego kręgu; u jednego tylko bodaj Iwaszkiewicza świat doznań zmysłowych jest bogatszy, intensywniejszy. [...]

W wierszach skamandrytów pojawia się niejednokrotnie atmosfera przesytu, nudy, rezygnacji, sentymentalnego przyjemnego smuteczku. Otóż – atmosfera ta jest niemal zupełnie obca poezji Pawlikowskiej. Świat przeżyć bohaterki lirycznej jej wierszy nacechowany jest na ogół większą intensywnością, większą siłą napięcia, trwalszą konsekwencją niż przeżycia bohaterów większości wierszy skamandryckich. Nie ma tu miejsca ani na nudę, ani na sentymentalizm; rezygnacja pojmowana jest tragicznie, bez upodobania w niej, co – z drugiej strony – nie przeszkadza poetce w zachowaniu o wiele większego dystansu w stosunku do własnego przeżycia.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Wstęp*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Wybór poezji*, oprac. J. Kwiatkowski, Wrocław 1998, s. XXIII.

Na podstawie wybranego utworu z cyklu *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wykaż, że poetka, podobnie jak skamandryci, zrywa z sentymentalizmem.

Praca domowa

Zapoznaj się z dostępnymi w źródłach informacjami na temat życia i twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Napisz, czy istnieje związek między kreacją podmiotu lirycznego w wierszach z cyklu *Dancing* a biografią poetki.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Poezja kobieca bliska Skamandra. Cykl poetycki *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

4) określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

3) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;

4) rozróżnia grupę literacką i pokolenie literackie; rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich różnych epok;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia, co łączy wiersze Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej z twórczością skamandrytów,

- wskazuje charakterystyczne cechy poezji kobiecej w wierszach ze zbioru *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej,
- na podstawie melodii i opisów rozpoznaje tańce modne w dwudziestoleciu międzywojennym,
- redaguje tekst zawierający wnioski z porównania *Balu w operze* Juliana Tuwima i cyklu *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- praca z tekstem;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza).

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Poezja kobieca bliska Skamandra. Cykl poetycki *Dancing* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i obejrzenie prezentacji multimedialnej. Zachęca zainteresowane osoby, by wyszukały w internecie nagrania melodii tańców wymienionych w prezentacji (polecenie 1 w tej sekcji).
2. **Recytacja.** Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do czytania z elementami aktorskiej interpretacji utworów z cyklu *Dancing* zamieszczonych w e-materiale.

Faza wprowadzająca:

1. Lekcja rozpoczyna się od wspólnego wykonania polecenia 1 z prezentacji multimedialnej. Przygotowani uczniowie prezentują melodie tańców, pozostali – słuchacze – wskazują nazwę tańca, posiłkując się opisami z e-materiału. Później wybrani uczniowie odczytują wiersze Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Nauczyciel zadaje pytania: czy utwory poetyckie współgrają z muzyką, do której się odwołują? Jaki jest nastrój wierszy, a jaki muzyki? Uczniowie wymieniają się wrażeniami.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel pyta: czy waszym zdaniem można nazwać wiersze Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej poezją kobiecą? Uczniowie, formułując argumenty do dyskusji, mogą skorzystać z klucza odpowiedzi do ćw. 4 z sekcji „Sprawdź się”. Uczestnicy zajęć, po przygotowaniu argumentów, dyskutują, a nauczyciel dba o to, by dyskusja miała charakter merytoryczny.
2. Później prowadzący zajęcia zapowiada, że uczniowie będą pracowali w 4-osobowych grupach nad rozwiązaniem wybranych zadań. Wskazuje, by gr. 1 wykonała polecenie 2 z sekcji „Prezentacja multimedialna”; gr. 2 ćw. 1 i 3; gr. 3 ćw. 2 i 5, a gr. 4 ćw. 8 z sekcji „Sprawdź się”. Po upływie ustalonego czasu wybrane osoby prezentują propozycje odpowiedzi, a nauczyciel weryfikuje ich poprawność.

Faza podsumowująca:

1. W podsumowaniu lekcji uczniowie wykonują wspólnie ćwiczenie 7. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Przeczytaj w dostępnych źródłach informacje na temat życia i twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Napisz, czy istnieje związek między kreacją podmiotu lirycznego w wierszach z cyklu *Dancing* a biografią poetki.

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1995.
- Olga Kuźmińska, *Taniec w teorii i praktyce*, Poznań 2002.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do podsumowania lekcji.